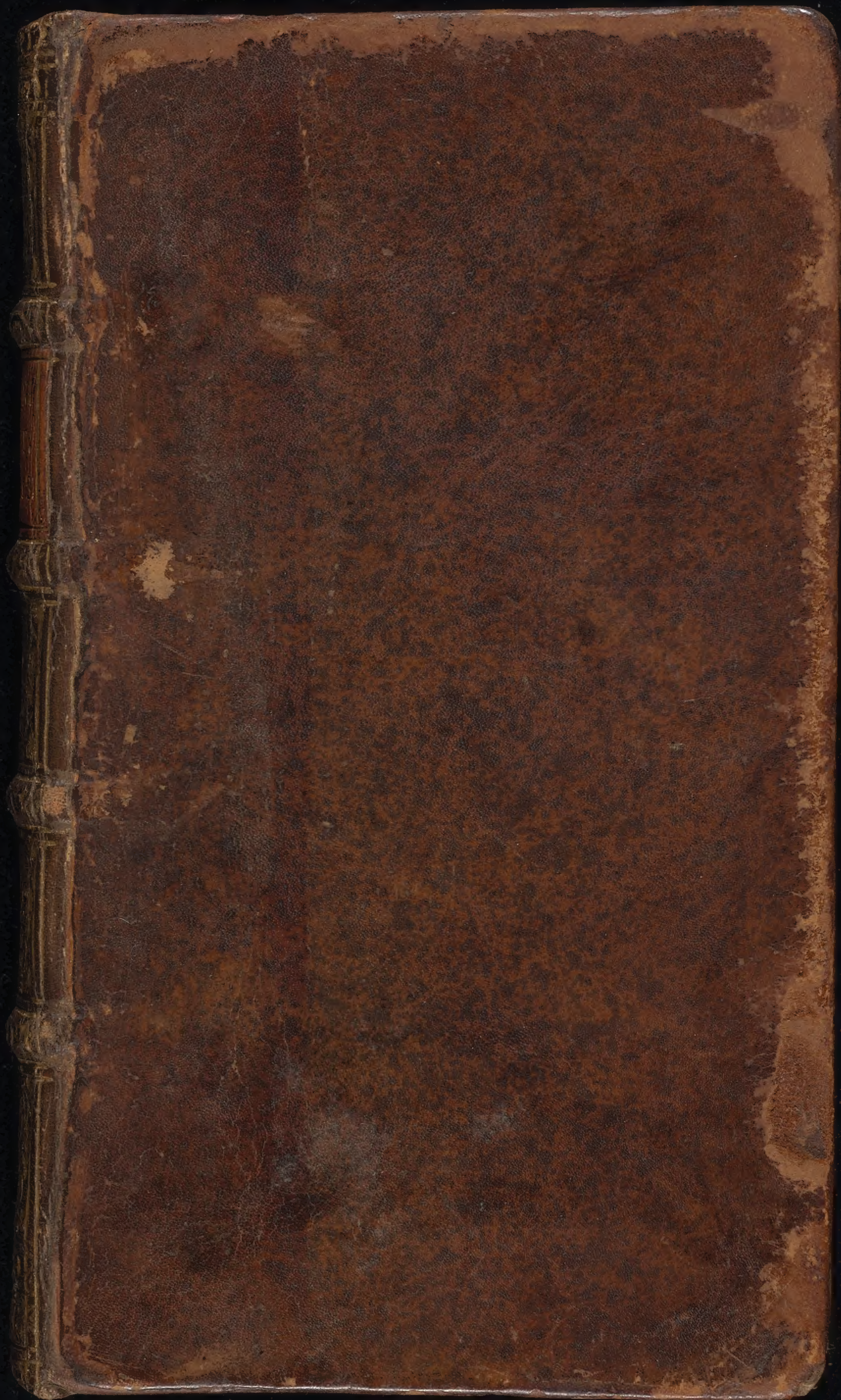

JOSEPHI MARIÆ SUARESII

Episc. Vasionensis, & Vicarii Basilicæ D. Petri,

DE NUMISMATIS & NUMMIS ANTIQUIS DISSERTATIO.

AMSTELÆDAMI,
Apud HENR. WETSTENIUM.

clↄ Iↄc LXXXIII.

CLARISSIMO
CONSULTISSIMOQUE
VIRO
SEBASTIANO
FÆSCHIO,
J.U.D. & IN ACAD. BASIL.
PROF. PUBL.

HENR. WETSTENIUS
S.

DUm vitæ anteactæ, dum Amicorum seriem cum animo meo considero, *Clarissime* FÆ-

 SCHI,

SCHI, non potes non inter primos mihi obverſarier. Illa enim quæ à teneris inter nos fuit animorum conjunctio tam altas radices egit, ut nulla unquam ratione evelli poſſit. Et quamvis diuturnum illud & pertinax mutuarum literarum ſilentium duriuſculam ſuſpicionem movere videatur, id tamen aſſeverare auſim, nunquam mihi gratam Tui memoriam intercidiſſe, meque à priſtino in Te ſtudio ne latum adhuc unguem

guem discessisse. Id flagitant antiqua Tua in me pietas & vinculum illud sanguinis quo inter nos colligati sumus. Quibus accedunt suavis Tua indoles, nivei mores, optimarum scientiarum, & inter has politioris literaturæ & antiquitatis studium, & quæ aliæ egregios viros commendare virtutes solent. Et quis dotes Tuas enumerando brevis esse possit? Græce tantum, quantum Eruditorum quisquam cal-

les. Juris peritiam arguit Professoris persona quam tanta cum laude sustines & ornas. Cimeliarchium possides viris dignum Principibus & inter prima Europæ merito numerandum, sive quis numismatum antiquorum perpetuam seriem, sive rariores picturas, sive denique elegantiorum librorum numerum spectet. Huic præes non inanis spectator vel custos, sed qui mente possides quæcunque vastus ille

The-

Theſaurus Tuus capit. Hinc temperare mihi non potui, quin publicum hoc affectus in Te mei ſpecimen darem. Opuſculum fateor mole exiguum nec tanto dignum Viro; argumento tamen ni fallor tale quod curioſitati Tuæ ſatisfacere poſſit. Rogo itaque ut illud pro Tua humanitate ſuſcipias, nec pagellarum numero, ſed rerum quas tractat pondere metiaris. Deum veneror, ut Te cum omnibus

Tuis diutiſſime ſervet! Amſtelædami Calendis Aprilis cIɔ Iɔc Lxxxiii.

DISSERTATIO de NUMISMATIS.

Caput I.

De Numiſmate Problema.

Gitatur nobile problema inter *Æneam Vicum*, & *Sebaſtianum Erizzum*: iſte negat ea numiſmata, quæ inſigniuntur facie illa Anaglypha Imperatorum, Uxorum, & Filiorum, fuiſſe in uſu commercii.

1. Quia non eſt veriſimile vulgari monetæ inſculptas fuiſſe eas Imperatorum facies, quas Romani numinum inſtar adorarent, & cum illis ad loca ſecedere turpia apud eoſdem Romanos eſſet capitale (ut patet ex

Suetonio in Tiberio) atqui per manus artificum viliorum traduci facies adorabiles quam indecorum eſſet.

2. Quia ob nimiam eminentiam Anaglypha eſſent incommoda numerationi, atque adeò humanæ ſocietati, & commercio.

3. Quia erant elegantiùs excuſa, Anaglypho nimirum eminenti, & exſculpto. In quo Anaglypho cudendo oportuiſſet Marculos ſignatorios ſæpius perfringi; undè fuiſſet moneta, & Principi, & Præfectis monetariis damno magis, quàm utilitati.

Ab hac ſententia diſcedens *Æneas Vicus*, arbitratur numiſmata ea, quæ antea deſcripſimus; fuiſſe apud Antiquos vulgarem monetam.

1. Quia fuit in uſu apud omnes nationes, ut facies Principum inſcriberentur Monetæ, à qua etiam appellationem hauriebant, undè Darici, Philippici, a facie Darii, Philippi inſculpta; vult *Ariſtoteles* in Politicis appoſitam monetæ faciem Principis tan-

tanquam fidejussorem, & vadem justi ponderis, & legitimæ materiæ. Apud Imperatores Græcorum in usu etiam fuit adscribi in nummis faciem Christi, quæ adorabilis est.

2. Ea numismata, quæ sunt Anaglyphi eminentioris, adeò non impediunt numerationem, ut etiam juvent, quia faciliùs ab invicem separantur; adde quod sint ad usum diuturniora, quòd facies Principis eminentior, sit etiam diuturnior.

3. Quod attinet ad elegantiam, & ad marculorum frequentem fractionem, ejus est sententiæ, non excusa fuisse numismata, sed fusa, asseritque Lugduni repertos aliquando ex argilla conflatos monetarios modulos; quibus ita fusis adhiberentur marculi, ut ad absolutam, & expolitam elegantiam perducerentur facies Imperatorum in Numismatis. Sed plura solerter eruditissimus *Carolus Patinus* in Historia Numismatum c. 3. ex l. 28. D. de Usufructu; Numismata distin-

guens à nummis, etſi ſæpiſſimè miſceantur.

Cap. II.

De Dignitate Numiſmatum.

POſt ſymbola & characteres Ægyptiacos, poſt hiſtoriarum monumenta litteris conſignata, quæ omnia ignis fuerunt, temporiſque ſpolia, demum excogitatum eſt, iis inſtrumentis actiones humanas committere, ſine quibus humanæ ſocietatis commercia conſiſtere non poſſent; Monetam intelligo, inventum, quo nullum fuit minus ab initio, nullum majoribus incrementis ad gloriam Imperiorum proceſſit; nihil ſiquidem vel Græca, vel Romana geſſit Reſpublica, quod ſpectandum ſibi, vel legendum non dederit Moneta.

Si Bella placent, in nummis apparent deſcripta vexilla, trophæa, allocutio-

cutiones, triumphales currus & arcus, armaturæ modus omnis, clypei, caſſides, ancilia, &c.

Si Religio placet, in nummis apparent facies Numinum antiquorum omnis generis, pax, felicitas, æternitas, pietas, templa, ſacrorum omnium ritus, Deorum ſimulacra, aræ, vaſa, litui, funerum varietas, apotheoſis.

Si placent Politica, in nummis viſuntur magiſtratuum faſces, ludi ſæculares, theatra, amphitheatra, ſellæ, diademata, tiaræ.

Quidquid tandem de primario illo populo celebrari potuit, aut ignorari à poſteris non decebat, in æternis numiſmatum tabulis aſſervatur. Numiſmata ſiquidem ſunt illa memoriæ tabula adamantina, gloriæ perennis & immortalis charta, illuſtris ara Mnemoſynes. Incluſum itaque in nummis nobile hiſtoriarum opus, atque adeò alibi collapſum reſtituunt numiſmata, & illuſtrant hiſtoriam antiquam.

——— *Victura signavit imagine nummus,*
Flamma triumphales ambussit livida ramos,
Aurataſque notas vis lethi infregit, & ævi,
Naumachiæ, Circi, Templa, Amphitheatra, Coloſſi,
Nunc brevis immenſo Romæ de funere pulvis;
Dives adhuc cornu fortuna reliquit in auro,
Viva renaſcentes cui ſpirat imago Quirites.
Mira fides Plutus Dis lumine caſſus, in auro
Nunc oculos centum ceu lynceus Argus adaptat,
Qui cæci ante Midæ inſanas erravit ad artes
Nunc ſedet ipſe Sophon gremio, Phœbique Theatro
Spectat honorato ſpectandus & ipſe metallo,
Ac docto loquitur! facunda ſilentia vultu, Dar-

Dardanidum antiquos muto canit
ære triumphos.
——— præstantque Numismata
chartis.
——— Antiquo quo vivit Roma,
metallo
Roma hic actu, sola alibi quæ voce
triumphat.

CAP. III.

De origine & ætate Numismatum.

DIvus *Augustinus* lib. 4. de Civit. ait placuisse Romanis, ut Argentinus Deus diceretur filius Æsculani quod ærea moneta argenteam præcessisset. Pecuniæ signatæ usum antiquissimum fuisse patet ex *Genesi* de Abrahamo, & aliis; formæ, & usus facilitas à Servio Romano Rege traxit originem, qui ovium, bovumque effigie signavit nummos, indeque dicta est pecunia.

Jano tribuitur à plerisque origo signandæ pecuniæ, quòd in altera

fronte nummorum adſcriberetur ejus caput, in altera verò fronte, vel navis, vel pons, vel corona. (*Vide Athenæum, & Macrobium.*) Licèt alii velint navim appoſitam fuiſſe nummis Italicis, quòd Saturnus navi vectus fuiſſet in Italiam.

Licebat Prætoribus, Quæſtoribus, ac Legatis, nummos cudere in Provinciis, ait *Fulvius Urſinus*, & in iis familiarum ſuarum gloriam characteribus ſymbolicis tanquam litteris ſculpere, ita ut quod nobis ſunt ſtemmata gentilitia, in quibus Galli familiarum ſuarum gloriam pingunt, id Romanis eſſent numiſmata, in quibus adſcriberent æternis pæne monumentis domeſticæ gloriæ dignitatem.

Cap. IV.

De Materia Numiſmatum.

PRimus nummus fuit ex ære, ut divitiis aſſignaretur pondus,

ſub quo mortales gemere doceren-tur. Nihil aptius certè potuit eligi ad numiſmata cudenda, quam metalla, ſeu commercii gratia, ſeu memoriæ conſervandæ, nam figurata metalla faciliùs circumferuntur, & difficiliùs deteruntur.

Alexander Severus neceſſitate compulſus ex Electro monetam cudit, hoc eſt miſcuit quintam argenti portionem, in aureis, quatuor, ut *Plinio* viſum eſt loquenti de Electro; Gallis dicitur *Or bas*, *Or blanc*.

Caracalla cudit adulterina numiſmata, plumbum videlicet argento, vel auro illitum pro nummis exponens, ait *Xiphilinus*.

Numa ligneos, & ſcorteos cudit nummos, quem imitatus eſt Fridericus Ænobarbus, qui penuria preſſus in ſtipendium militum ſcorteos nummos diſtribuit argenteo clavo ſuffixos.

Ferreis nummis dicuntur uſi Lacedemonii lege Lycurgi, ut impedi-

rentur pondere pecuniarum, nec eis ſeſe onerarent. Dionyſius Tyrannus ſtanneis nummis fertur uſus.

Materia communis Numiſmatum fuit apud omnes nationes aurum, argentum, æs; quòd æterna ſint metalla; ſtanno, & plumbo abſtinuerunt, quod uſu deterantur nimis.

Cap. V.

De forma Numiſmatum.

IN Numiſmatum figuris tria potiſſimum videntur conſideranda. Et primò quidem occurrit frons prima Numiſmatis, in qua ſculpebatur, utplurimum, facies Principis. Secundò averſa frons, in qua ſymbolicis characteribus ſcribebatur gloria Familiarum, vel Imperii. Tertiò, Epigraphæ variæ, quibus Numiſmatis utraque frons ſæpiſſimè coronatur.

Cap.

CAP. VI.

De prima fronte Numiſmatum.

DIgniſſimum omnium ſpectaculorum ſub Cælo eſt humana facies, ideoque antiquitas, ut illuſtrium virorum faciem faceret immortalem, auro, argento, ære immortaliter expreſſit

Illuſtres animas, & quas ab imagine laudes.

Regii, & ſupremi juris cum ſemper fuerit cudendæ Monetæ poteſtas, nemini unquam licuit niſi Principi ſupremo faciem propriam imprimere Numiſmatum primæ fronti. Indè Darius puniit Aryadnem (ex *Herodoto* lib. 4. Hiſtor. pag. 316.) Ægypti Præfectum, quod auſus fuiſſet monetam cudere argenteam, cui propriam faciem impreſſerat. Eodem crimine Commodus damnavit Perennium, & Severus Plautianum. Undè qui ambiebant Imperium ſecretò propria

facie impressam monetam cudebant, quam deindè spargerent & publicarent. Exosi verò Imperatoris Numismata jussu Senatus semper recusa, & refusa sunt, ut ejus facies aboleretur vel in nummis, quod Caligulæ, Neroni, Domitiano, Commodo, & Heliogabalo contigit.

Consulum tempore nulli licuit in nummis propriam insculpere faciem viventis, sed Triumviris Monetariis A. A. A. F. F. constitutis licuit vel avorum, vel insignium virorum facies insculpere.

Dion. lib. 44. testatur Julio Cæsari omnium primo concessum fuisse à Senatu auctoritate publica, ut effigiem sui viventis in nummis sculperet; quod admisit, exemplumque ejus secuti sunt posteri Cæsares.

Unum objicitur, plurima extare Numismata, in quibus visitur facies, Junii Bruti, Servilii Halæ, Reguli, Marcelli, Syllæ, Dolabellæ, Pompei, Domitii, &c. Huic dubio multa re-

poni

poni poſſunt. Et primò quidem hujuſmodi Numiſmata cuſa fuiſſe tempore turbulento bellorum civilium, in quo licebat non quod legibus, ſed quod libido, & poteſtas viribus parata indulgebat. Secundò, non cauſa iis viventibus, ſed fortè ab aliquo Triumviro Monetario, cui Cæſares veniam dabant avorum ſuorum effigiem imprimendi, præſertim initio Imperii.

Ariſtoteles in Politicis aſſerit ideò impreſſas nummis Principum effigies, ut auctores eſſent ſubditis ſeu de materia, ſeu de pondere legitimo pecuniarum, cum id omnes ſibi facilè perſuadeant neminem auſurum violare nummum, in quo ſit impreſſa majeſtas Principis, cujus facies ſit ad inſtar ſigilli publici; inde eſt ut Imperatorum Moneta ſacra fuerit appellata. Imò quod adoraretur facies Imperatorum etiam in nummis, ſunt qui explicent illud Apoſtoli: *Avaritia, quæ eſt Idolorum ſervitus*, de ado-

ratione faciei Principum in nummis.

Adulterinæ pecuniæ conflatores, imminutæ majestatis rei semper habiti sunt, non tam ob suppositum nummum, quam quòd dignitatem vultus Imperatorii fœdasse crederentur. Inde in Constit. *Gratianus* & *Theodosius*: *Plectatur supplicio, qui æternales vultus, dum fraudibus studet, duxerit violare.*

Theodoricus Rex apud *Cassiodorum* libr. 5. epist. 32. *Monetæ debet integritas quæri, ubi vultus noster imprimitur. Quid enim,* ait, *tutum, si in nostra peccatur effigie, & quam subjectus corde venerari debuerat, manu sacrilega violare festinet.* Et infra: *Sit mundum, quod ad formam serenitatis nostræ adducitur; claritas Regia nihil admisit infectum, nam si vultus cujuslibet puro colore depingitur, multò justius metallorum puritate principalis gratia custoditur; imago Principum subditos videtur pascere per commercium.*

Ea

Ea ſane fuit gloria apud populos faciem in Monetis imprimere, ut Reges & Imperatores ſibi ſolis licere voluerint, cujus gloriæ tenaces adeò fuere Romani Imperatores, ut Regi Perſarum non concederent ſignare in auro faciem, ſed in argento duntaxat, licet Francis Regibus id conceſſerint, ut habet *Procopius*.

Idem jus in Principibus certè Divus Ludovicus bellum movit contrà Ducem Britanniæ Petrum cognomine *Maucler*, ſeu malum Clericum, quòd contra fœdus, quo cavebatur, ut candida duntaxat, æreaque materia faciem ſignaret, auro ſignaſſet.

Imago Principum impreſſa fuit vario Numiſmatum generi monetario nimirum, honorario munerario; indè ex monetario dicti Darici, Philippici, Antonini, ex *Vopiſco* in Aureliano; & in Evangelio: *cujus eſt imago hæc?*

Cap. VII.

De Honorario Numiſmate.

AD Chilpericum Francorum Regem miſit Tiberius Imperator Aurea Numiſmata quingenta, ſingula libraria facie propria notata, cum epigraphe: *Tiberii Conſtantini perpetui Auguſti*; in averſa fronte currus & auriga; Epigraphe: *Gloria Romanorum.*

Henricus IV. Franciæ Rex, Helvetiis Legatis fœdus renovaturis torquem ſingulis dedit quingentorum aureorum, cui appenſum erat Numiſma ſignatum facie ſua. In averſa verò fronte erat Ara, cui innixæ binæ columnæ coronam ſuſtinebant; omnia verò ramis palmeis, laureiſque erant implicata. Ad baſim Aræ programma. *Ex auro Francigena, Anno fœderis renovati effoſſo.* In ambitu Numiſmatis Chronologicum erat programma ejus anni 1602. *RegIs ſaCra fœDera MagnI.*

Cu-

Cusum fuit Numisma ab Herode, cujus prima frons exhibebat caput Antonii, hâc epigraphe : *Salomoh Melech* ; *Salomon Rex*. In aversa fronte templi icon. Epigr. *Templum Salomonis*. Adulatoriè, quasi Antonius esset alter Salomon, Templi Restitutor.

CAP. VIII.

De Munerario Numismate.

APpressa facies Principum nummis potissimum in Inaugurationibus. Unde ait *Ammianus Marcellinus*: *Aureos nummos in vultum novi Principis aptarunt*. *Justinianus* in Novell. *soli Aurum spargere datur Imperatori, cui etiam soli contemnere præstat fortunæ fastigium. Argentum verò Consulibus largiri decens.*

Cap. IX.

Vultus Heroum & Deorum in Numismatibus.

ROmæ galeatæ cum duabus Alulis virili ſpecie appoſita eſt effigies in nummis Conſularibus, ut plurimùm, in prima fronte.

Præfecti Monetarii Heroum imagines gentilitias apponebant, ita Calphurnia gens à Calpo filio Numæ originem trahens, Numæ vultum in nummis apponebat: Martius Philippus ab Anco Martio Rege, Anci Martii: Tituria, Tatii Sabini Regis: Julia, Veneris caput: Claudia gens, Claudiæ Veſtalis: Cornelii, Africanæ, aut Naſicæ. Civitates vultus fundatorum apponebant in Numiſmatis: Tarentini, Tarentis fundatoris Delphino inſidentis, quod eſſet Neptuni filius: Tomitani, Thomæ herois, hac Epigr. Θωμᾶς κτιστὴς. In averſa fronte Herculem apponebant horum Genium tutelarem.

CAP. X.

Vultus Virorum Illuſtrium in Numiſmatibus.

MAgneſii affecti magnis beneficiis à Cicerone, in prima fronte ſuorum Numiſmatum caput ejus appoſuerunt; in averſa verò facie, manum quæ civicam coronam ferret; alluſum ad eam, quam meruerat Conſul. Eundem honorem Tito Flaminio libertatis auctori Græci tribuerunt hac Epigr. Τ. Φ. Θ. *Tit. Flam. Deus.*

Coi Hippocratis vultum nummis appoſuerant, Teji Anacreontis, Parii Archilochi, Crotoniatæ Milonis, Samii Pythagoræ, Tarentini Architæ, Smyrnæi Homeri, Mitylenæi Sapphus, Athenienſes Cynegiri, Gelon* Rex Siciliæ uxoris imaginem nummis appoſuit, cui nomen Demarete, unde nummus dictus Demaretius, imo

* *Uxor Gelonis Regis, Demarete, filia fuit Theronis Tyranni Agrigentinorum. Fazell. lib. 1. Decad. poſter. de Reb. Sicul. c. 4.*

imo ipſa Demarete. Gergilii in Phrygia, Sibyllæ, eorum concivis, vultum: Alexander Severus, Alexandri Magni faciem: Tiburtini, quòd abſoluti eſſent in Senatu ex Lentuli Prætoris induſtria, ejus faciem nummis inſculpſerunt. Caligula juſſit apponi in nummis imaginem trium ſororum, Agripinæ, Druſillæ, & Juliæ, Dearum habitu omnes, cum cornucopiæ; altera columnæ innixa Conſtantiæ Deam repræſentabat, altera cum patera Pietatem, altera cum clave Fortunam. Item matris Agripinæ vultum appoſuit memoriæ propagandæ gratia.

Cap. XI.

De averſa fronte Numiſmatum.

Rem infinitam aggredior explicandam, eas imagines nimirum, & characteres, qui in averſa fronte Numiſmatum adſcribebantur à Veteribus

teribus, ſeu Græcis, ſeu Romanis, ſeu Barbaris, qui characteres cum à ſola ingenii libertate penderent, per ſe nullis terminis circumſcripti, infinitum propè in numerum excreverunt. Uti tamen commodius diſputare de illa characterum infinitate liceat, eam ad definita capita revocabo, & primo *de ſacris Deorum, Pontificum, ac ſacrificiorum ſymbolis* quæſtionem inſtituam; ſecundo *de Politicis Magiſtratuum, ac Regum inſignibus, de chacteribus Ludorum, Coloniarum, & aliorum id genus*; tertio *de Bellicis Trophæorum terreſtrium & maritimorum inſignibus*; quarto, *de nobilitatis characteribus, & gentilitiis ſymbolis*; quinto, *de ſymbolis artis, & ſcientiæ Hieroglyphicis*; ſexto, *de ſymbolis moralibus virtutum, & vitiorum.*

Gabriel Symeon Florentinus arbitratur eos Characteres, qui appingebantur in averſa fronte Numiſmatum, nihil aliud fuiſſe quàm ſymbola, quæ nos appellamus (*deviſe.*) Quæ ſym-

ſymbola ſi erant gentilitia, poterant arma, & inſignia familiarum vocari; Inde in ea eſt ſententia de noſtris ſtemmatibus gentilitiis, nihil aliud ea eſſe, quam averſam numiſmatum antiquorum frontem: Alibi tamen dicit nos inopia laborare argumenti, qui in averſis numiſmatibus appingamus ſola ſtemmata, cum antiqui fuerint tam copioſi in appingendis ſymbolis, & Characteribus tam diverſis.

Apud Romanos creſcente Magiſtratuum, quibus erat cura permiſſa cudendæ pecuniæ, ambitione, extremis Reipublicæ temporibus, familiarum honores appoſuerunt Præfecti Monetarii in averſa fronte, ut ſymbola Sacerdotiorum, Magiſtratuum majorum, Ludorum exhibitorum, Triumphorum, Templorum conſecratorum, & aliorum id genus; cum antea duntaxat apponerent ſymbola rei Monetariæ, aut Caſtrorum ſigna, vel Victoriam, vel Bigas, vel Quadrigas, indè nomen Victoriati, Bigati, &c. Sub

Sub Imperatoribus, numiſmatibus adſcribebant omnes illuſtres caſus; uti ſanitatem Principis, per ſymbola Deæ Sanitatis; ita nuptias, concordiam, expeditiones militares, victorias; omnes demum caſus ſeu bellicos, ſeu politicos.

CAP. XII.

De ſacris averſi Numiſmatis Characteribus.

IN Siclo Judæo excudebatur virga Aaron, & vas, in quo ſervabatur Manna reconditum, in memoriam cœleſtis utriuſque beneficii, & præſtiti ſibi Sacerdotii. Epigraphe: *Siclus Iſrael*, & vaſi impoſitum Aleph, quod per ſe ſolitariè poſitum ſignificat vel Adonai, vel Iehova.

Semiſiclus, in cujus altera facie adſcribebatur radix Balſami, in altera Palma arbor. Utraque ſymbola provinciæ Paleſtinæ, vel potiùs Circumciſionis;

cisionis; nam folia Palmæ in figuram cultri finguntur à natura; & Balsamum ut colligatur, incidi debet arboris cortex non ferreo, sed lapideo cultello. Unde huic Semisiclo erat Epigraphe: *Tempus circumcisionis.*

Item in alio Siclo prima frons guttum habuit, & lanam, symbola Sacerdotalis unctionis. In altera fronte torquis Regius variis unionibus distinctus erat, ex multiplici nimirum Regum, & Virorum illustrium serie, ut creditum *Villalpandæ*, totiusque Sicli symbola denotant Pontificalis, & Regiæ dignitatis apud Judæos concordiam.

In nummo Jubæ Africæ Regis apponebatur Ara, cui serpens erat implicitus. Epigraphe. *G. T. M.* id est, *Genius Tutelaris Mauritaniæ.*

Æternitas Augusta altera manu Solem, altera Lunam præfert in Hadriano.

Providentiæ Deorum fulmen adscriptum, quod est symbolum supre-

mæ

mæ auctoritatis; Item Character est celebritatis, & auspicium rerum illustrium; undè Ægyptiis amplitudinem gloriæ, & famæ toto orbe diffusæ significabat fulmen. Consiliarium etiam dicitur fulmen, quòd eo præsagiantur principibus rerum eventus, in Antonino.

Antoninus Philosophus Imperator fulmen tenens à Victoria in Nummo coronatur seu æmulus Jovis, seu debellatis ac fulminatis Marcomannis.

D. Paulina uxor Maximini in cœlum rapitur Pavone, sicut Faustina, in aversa fronte numismatis.

Solebant Principes speciem affingere sibi ejus Dei, vel Genii, cui essent peculiariter addicti. Ita Antonius fingebatur in Numismate, Bacchi specie hedera coronati. Augustus Apollinis, Commodus Herculis, Antiochus Epiphanes Dionysii.

Dii Tutelares adscripti in Numismatis, ut Pallas à Domitiano, & Antonio Philosopho, & Caracalla; ita

Hercules à Commodo, & Maximiniano, Romulus ab Hadriano, Iupiter à Diocletiano, Apollo à Gallieno.

Ita omnes ii Imperatores, qui in Asia res feliciter gesserant, aut Imperium obtinuerant, Solem Orientalium nationum peculiarem Deum coluisse notantur. Ideò sæpiùs Sol nummis adscriptus invenitur his titulis, *Solis æterni*, aut *Comitis Augusti*, aut *Propugnatoris*, ut in nummis Valeriani; *Conservatoris*, ut in nummis Æmiliani; *Providentia Deorum*, ut in nummis Aureliani; *Soli invicto*, ut in nummo Quieti Tyranni, in quo est adscripta imago Solis nudi radiati Orbem tenentis, ad cujus pedes sedet captivus.

Consecrato Vespasiano caput ejus nummo appositum cum hac Epigraphe; *D. Aug. Vespas.* reliqui tituli omittuntur, quod excellenter in titulo Divi omnes humani tituli contineantur.

Galba, quòd esset auctus honori-

bus

bus à Livia, nummos ſuos ſignavit Liviæ imagine, haſta pura, & patera inſigni, hanc Epigraphe: *Diva Auguſta. Juſtinus* lib. L. voluit antiquos coluiſſe haſtas pro Diis; atque adeò ſolebant illæ adhiberi Deorum ſimulacris, ut in Cæſaribus conſecratis.

Auguſtæ & Reginæ conſecratæ colebantur in nummis ſub imagine alicujus Deæ; Ita Cleopatra ornatu Dianæ ſe nummis appoſuit. Iulia Severi uxor ſpecie Lunæ aurigantis, hâc Epigraphe: *Luna Lucifera.* Sabina Hadriani ſpecie Junonis. Fauſtina filia ſpecie Veneris. In nummis autem utplurimùm capita Auguſtarum Conſecratarum intra Lunæ ſemicirculum ſculpebantur.

Tanti fecit Cæſar Pontificiam dignitatem ſuo maximo labore partam & periculo, ut ſymbola Pontificia in nummis ſuis plerumque ſculpi juberet; cujuſmodi ſunt capeduncula, guttus, lituus, aſpergillus, ſeceſpita, albus galerus, patera, caput vela-

tum, &c. In ejus item nummo reperitur Elephas cum Dracone, uterque Consecrationis typus; Elephas quidem Divis, (ut habetur apud *Suetonium* in Claudio) Draco Heroibus consecratus, ut patet ex *Plutarcho* in Cleomene.

Phœnix Orbi stellato insistens capite radiato in nummo Constantii, fidem resurrectionis in Christo testabatur, & novam in Cœlo gloriam, hac Epigraphe: *Felix temporum reparatio.*

In nummo Titi apparet Urna Columnæ imposita inter duas lauros. Urna est cinerum Vespasiani patris post consecrationem posita inter lauros.

Vota pro salute Principum numismati signata: ita post recuperatam Augusti valetudinem sculpta in averso numismate, Corona quernea, seu Civica Jovi suspensa, quasi Principis salus ad Deos potissimum referatur.

Idem Augustus in expeditione Cantabrica fulmine appetitus vovit Templum Jovi Tonanti, & numis-

mati apposuit. Vide *Horat.* lib. 3. in Ode *Cœlo tonantem credidimus Jovem.*

CAP. XIII.

De Politicis Magistratuum, ac Regum Insignibus, & Characteribus, Ludorum, Coloniarum, & aliorum id genus.

AEgypti Reges nummis adscribebant Silphium, & Sistrum ipsorum insigne, sicut & Hieronymus Siciliæ Rex fulmen. Item in nummis Imperatorum visitur in Clypeo Caligulæ circulus, ornatus alternatim Lunæ & Stellarum figuris. In Hadriani Clypeo apparet eques conficiens Chimæram, in Clypeo Taciti Imperatoris eques præceps, in Clypeo Probi pugna equestris. In Clypeo Alexii Comneni Aper.

Piso Ædilis ab Augusto creatus Annonæ curandæ Præfectus, nummis suis apposuit Cererem & Saturnum, tamquam agri colendi docto-

res, & Genios agriculturæ, quibus addidit & ſpicas, tamquam inſignia Præfectorum Annonæ.

T.Cariſius III.Vir(è *Torrent. in Suet. Aug.* exhibente nummum) cudendæ monetæ præfectus ab Auguſto, non modò ſymbola Præfecti Monetarii, hoc eſt forcipes, malleos, incudes, pileum Vulcani, ſed etiam, ut Auguſto adularetur, appoſuit in nummis aliquando Sphingem, quâ utebatur Auguſtus in annulo ſigillari; aliquando portam Civitatis, quod Auguſtus in Luſitania ædificaſſet Emeritam, &c.

In nummis Auguſti adſcribitur Sphinx, qua notabat ab omnibus difficillimis negotiis ſeſe expediviſſe, ſicut Sphinx explicabat omnes nodos ingenii.

Ex nummo Veſpaſiani licet colligere formam Fortunæ Aureæ Imperatorum, quæ tradebatur Succeſſori ad Imperium. Inſiſtit illa Baſi cum cornucopiæ & clavo, hac Epigr. *Fortuna Auguſta.*

In

In nummo item Veſpaſiani, tradit ille filio Tito Orbem, hoc eſt Imperium.

In nummo Pertinacis mulier eſt ſtolata, quæ recipit de cœlis delapſum Orbem, quo indicabat ille Imperator ſe Deorum providentia Imperium accepiſſe.

In nummo Trajani Jupiter eſt adſcriptus cum fulmine, & pallio, quo tegit, & tuetur Trajanum; quo ſignificabat Principes eſſe ſub Iovis tutela.

Valentinianus junior ſtat in triremi, angelo ad clavum ſedente, hac Epigraphe, *Gloria Romanorum*; qua portendebat gloriam Principis Chriſtiani eſſe regere Imperium nutu Dei.

In nummo Placillæ Theodoſii Uxoris ſedet Victoria in mediis ſpoliis, quæ in Clypeo ad Palmam appenſo adſcribit, Chriſtus; Epigraphe numiſmatis eſt, *Salus Reipublicæ*: quo denotat Chriſti protectioni & Victoriam, & Reipublicæ ſalutem deberi.

In nummo Severi adſcriptæ ſunt

effigies duorum Liberorum, hac Epigraphe, *Æternitati Imperii.* Verum ſpes patrem fefellit.

Fortuna cum Cornucopiæ, & prora adſcripta in nummo Veſpaſiani, hac Epigraphe, *Fortunæ reduci*, deſignabat appulſu Veſpaſiani ad Imperium rediiſſe apud Romanos fortunam & felicitatem.

Typus Rheni, quo deveherentur neceſſaria, vel, qui Romanos à Barbaris diſterminat & tuetur, in nummis adſcriptus, hac Epigraghe: *Salus Provinciarum.*

Interfectorum Cæſaris nummi continebant in altera facie caput Libertatis, in averſa fronte Victoriam, quæ Romam ſedentem coronaret.

Cæſar Inſtaurator Corinthi adſcribebat nummis Bellerophontem Pegaſo inſidentem, ac pugnantem cum Chimæra, quod erat Corinthiacæ Civitatis inſigne. Appingebat in nummis aratrum, vaccam, ſigna militaria, vexillum Cohortium, & Aqui-
lam

lam Legionariam, & decempedam, quæ ſunt ſymbola Coloniæ deductæ.

In Caſſia gente boves jugati apparent, tanquam ſymbola Coloniæ deductæ.

Auguſtus Reparator Neapolis, quam in urbem Coloniam deduxerat, notabat nummos effigie Sirenes Parthenopes, quod eſt ſymbolum, & inſigne illius civitatis.

Commodus in nummo, Herculis habitu juvencos jungit, hac Epigraphe: *Herculi Romano conditori*. Nimirum Romam immortalem, & fortunatam Coloniam Orbis terrarum appellavit; volebat enim ſuam eſſe Coloniam, inquit *Dio Caſſius*.

In nummo Hadriani, Agricola tenet aratrum dextera, anchoram ſiniſtra, hac Epigraphe, *Tellus ſtabilita*. Quod pacato orbe Hadrianus reddidiſſet honorem agriculturæ ſtabilem.

In ejuſdem nummo Imperator togatus adſcribitur, dextra ſublevans mulierem genuflectentem, & turriti

capitis orbi innixam, hac Epigraphe, *Restitutori Orbis Terrarum.* Eo nimirum designabatur tellus, cujus oppidis Imperator Hadrianus beneficia multa contulerat. Nullus enim Principum ferè (inquit *Spartianus*) tantum terrarum tam celeriter peragravit, ubique beneficus.

Imperatores initio Imperii cudebant nummos, in quibus adscripta corona Civica his litteris in medio S. P. Q. R. hac Epigraphe; *Ob Cives servatos*, illi siquidem optabant à clementiæ laude, & paternæ curæ auspicari Imperium. Undè & titulum Patris Patriæ affectabant. In nummo Augusti simulacrum pacis apponitur alatum, quod Caduceo tangit caput Serpentis, hac Epgraphe: *Paci Augustæ.*

Templum Jani à se clausum, Augustus nummis sculpi jussit, in aversa autem facie apposuit Orbem, hinc & hinc ramis laureis vinctum, in symbolum pacis comparatæ bellicis victoriis,

ctoriis, hac Epigraphe, *Paci perpetuæ.*

In nummo Antonini Philoſophi, Pax altera manu cornucopiæ, altera protendit facem, qua cumulum armorum accendit, hac Epigraphe, *Pax Auguſta.*

In nummo Hadriani, Concordia ſedet, ut ſecura, pateram tenet uti Pacis cum Diis conſiliatrix. Spoliis, & cornucopiæ innititur, ut mater Victoriarum, & felicis affluentiæ.

Ludi Sæculares ſymbolis Dianæ, Apollinares Apollinis, Cereales Cereris in nummis exprimebantur. Cæſar, quod Taurum primus in ſpectaculum exhibuiſſet, Tauri imagine ſignavit aliquando nùmmos.

In nùmmo Tetrici Imperatoris Tyranni, Typus Lætitiæ adſcribitur, ſi quæ gerit dextra manu Diadema, ſiniſtra verò Anchoram, hac Epigraphe, *Lætitia Auguſta.* Diadema ſeu Corona eſt ſymbolum Lætitiæ, quod lætantes coronati incedant; indicabat ille Tyrannus ſe aſſumpto Imperio

fundaturum Lætitiam publicam.

Forum ſuum nummis expreſſit Trajanus, & Pontem in Danubio ædificatum. Item quòd Pontinas paludes ſiccatas ſtraviſſet, & curribus pervias feciſſet, appoſuit in numiſmatis ſuis mulierem humi procumbentem, quæ rotam teneret, & arundinem. Provinciarum ſymbola aliquando in nummis adſcripta; ut Africanæ, quod erat in prima fronte numiſmatis, adſcribitur caput mulieris galeatæ, Elephantino capite; juxta ponitur ſpica & aratrum; in averſa autem fronte Hercules. In alio nummo Auguſti, Pegaſus eſt ſymbolum Africæ, ut habet Golzius.

In nummo Trajani Camelus, & thuris ramus, eſt typus Arabiæ Provinciæ.

In nummis Hadriani ramus Oleæ & Cuniculus, quorum feraciſſima eſt Hiſpania, eſt typus Hiſpaniæ Provinciæ.

In nummo Decii, Dacia Provincia

baculo ſuſtinet caput equinum, in ſignum bellicæ gentis.

Peloponeſii teſtudinem adſcribebant nummis, hinc dictus Chelon nummus. Athenienſes Noctuam, ſymbolum Minervæ ſapientis; indè luſus ſervi Gylippi Laconis: *multas noctuas cubare ſub tectis*; quod Gylippus eſſet depeculatus publicam pecuniam, quam Lyſander fuerat deprædatus Athenis, eamque ſub tegulas tecti abſcondiſſet. (Vide *Plut.* in Lyc.) Item Athenienſes appoſuere Bovem in nummis ex inſtituto Theſei ob memoriam Minotauri à ſe occiſi, aut Tauri Marathonii, aut quod docuiſſet Athenienſes politiam, & cultum agrorum.

Argivi Lupum, & murem in diverſis; Rhegini leporem; Dardanii gallos pugnantes; Tenedii ſecurim; Træzenii tridentem, quod Neptunum religiosè colerent: Cephalenii equum; Locrentes Heſperum Stellam; Cphii Shingem eorum inſigne,

& Homerum ſedentem, ac tenentem manu Iliadem; Smyrnæi Melam fluvium vaſi innixum, juxta quem natus fertur Homerus; fluvius autem altera manu laurum, altera lyram tenebat; in averſa verò fronte Victoriam, quaſi de aliis civitatibus, quæ de Homeri natalibus gloriantur, Victoriam retuliſſent. Coi inſcribebant in nummis baculum Serpente circumvolutum, quod erat inſigne civitatis, cujus tutelaris erat Æſculapius.

Cap. XIV.

De Bellicis Trophæorum Terreſtrium, & Maritimorum inſignibus.

VIctoria multipliciter exprimitur. In nummis aliquando Trophæum coronat; aliquando altè volans videtur coronam impoſitura Duci. Alias Duci ſtanti, & loricam calcanti, vel clavum, ſi ſit maritimum prælium, te-

tenenti porrigit coronam, aut palmam, vel laurum.

In nummo Cæſaris, in prima fronte Minervæ caput, in averſa Victoria. Eſt enim Victoria Minervæ πάρεδρος.

In nummo communi Veſpaſiano & Tito, Victoria baſi inſiſtit, ex qua aſſiliunt duo angues. Per angues invidi deſignantur, quibus invitis victoria ſe potitos ſignificabant; aut angues prudentiæ ſymbolum, qua victoriam & triumphos, & gloriam in tuto ſe collocaſſe deſignabant: vel etiam concordia ſua.

In nummo Poſthumi, Hercules coronam imponit Poſthumo loricato; quo deſignabat, ſe Victoriam adeptum eſſe auctore Deo, & fortitudine ſua, æternumque duraturam, ut indicabat Epigraphe: *Æternitas Augusti.*

In nummo Aureliani, in averſa fronte, laurea corona hac epigraphe: *Temporum felicitas.*

In nummo Antonini Philoſophi,

Vir-

Virtus Bellica nudo brachio Ancile ſuſtinens, & altero Victoriolam; quo deſignabat aperto Marte ſe velle Victoriam conſequi, nec indulgentia fortunæ, ſed ſua virtute evectum ad Imperium.

In nummo Conſtantini Magni, item & Juſtiniani, ſedet Imperator manu geſtans Globum; cui victoria inſiſtit, coronam capiti Imperatoris imponens, quaſi victori Orbis.

In nummo Tiberii, Victoria inſidet Orbi ſtellato, quod victoria de cælis detur; ſedet autem ut ejus æternitatem ſignificet, ſedet in Orbe ſtellato, quod adeò glorioſa ſit, ut unà cum ſtellis radios per Orbem diffundat.

Sylla ſculpſit in nummo Orbem quadruplici laurea corona circumdatum, ob quatuor ejus Triumphos de Græcia, Aſia, Ponto, & Mithridate.

Tanti fecit Pompejus Præfecturam Maritimam, ut nihil frequentiùs

in ejus nummis inveniatur, quam ſymbola maris, vel Neptunus cum tridente, vel Triton inequitans feris marinis, vel acroſtolia, roſtra, delphines, trophæa maritima.

In nummo Agrippæ, qui ſub Auguſto tantum mari potuerat, Neptunus delphinum porrigit. In nummo Pompei, ponuntur ſymbola traditi maritimi imperii, ſceptrum, videlicet, inter aquilam & delphinum.

Alemannia ſedens, & lugens juxta trophæum Conſtantini, hac epigraphe: *Gaudium Romanorum*.

In nummo Tetrici, & Floriani, Jupiter ſedet, manuque ſuſtinet Victoriolam, hac Epigraphe, *Iovi Victori*. Victoriam ex ſymbolo in Deum referunt.

CAP.

Cap. XV.

De Nobilitatis Characteribus, & Gentilitiis Symbolis.

IN nummo Antonini Philoſophi in prima fronte facies Commodi, in averſa ponitur Spes, hac Epigraphe, *Principi Iuventutis.* Cuſum, videlicet, numiſma vivente patre. Ita Diadumeni, Maximini, Philippi juniores.

Porcia gens gloriatur lege lata ne liceat verberibus afficere civem Romanum, unde notabat nummos imagine Magiſtratus cuidam pileum imponentis, hac Epigraphe: *Provoco.*

Reges Macedoniæ Clavam & Leonem appoſuere numiſmatis, originis ſuæ ab Hercule deductæ indices.

Clavus navis communis fuit nota numiſmatum gentis Corneliæ; Papia gens, orta Lavinio, notabat nummos

mos lupo, vel aquila, vel serpente, quæ erant insignia illius civitatis.

Sicinia gens in memoriam Sicinii fortissimi Romanorum, notabat primam nummorum frontem capite Deæ Fortitudinis, hac Epigr. *Fort. P. R.* id est, *Fortitudo Populi Romani*: aversam vero frontem signabat clava, & leonis spolio, vel coronis, palmis, trophæis, & donis militaribus.

In nummis Valeriæ gentis apponebatur galeata Siren cum hastis & clypeo. Eadem gens Valeria, quod à Sabinis oriunda esset, hique à Pelasgis, quorum mos fuit, ut unum tantum pedem armarent, (ut patet è *Macrobio* in Virg. 7.) ideo signabat nummos Marte, qui alterum tantum pedem armatum haberet.

Vibia gens à Sicilia oriunda, signabat Cereris symbolis, aratro nimirum, spicis, tædis, curru tracto à serpentibus, porca, quæ ei sacrificabatur, & persona ob Ludos Cereales.

Nobilitatis Typus apparet in nummo

mo Getæ, qui paludamento insignis hastam fert, & statuam velut stemma majorum.

Gens Cæcilia à verbo græco ἀκέομαι, medeor, à Medicis orta, nummis adscribebat imaginem Sanitatis, & Salutis.

Æmylia gens signabat nummos imagine Æmylii Lepidi, qui Ptolomæi pueri Regis capiti coronam imponeret, hac Epigraphe : *Tutor Regum.* Quod & Ptolomæus moriens tutorem reliquisset filio Populum Romanum, qui ad hoc munus destinavit Æmylium Lepidum.

Claudia gens signabat imagine Claudii Marcelli opima spolia ferentis, vel Claudiæ Vestalis, quæ patrem triumphantem, à Tribuno Plebis curru detractum eripuit, & currui reddidit.

Cæsaris nummi pleni sunt, vel stella Veneris, vel capite Veneris, vel Ænea cum Anchise, vel Palladio.

CAP. XVI.

De Symbolis Artis, & Scientiæ Hieroglyphicis.

SAmii in nummo Pythagoræ ſphæram appoſuerunt, in qua ſtellam Veneris virga tangeret Pythagoras; quod dicat *Plinius* ejus ſyderis rationem primum Pythagoram inveniſſe.

Tarentini in nummo Archytæ cubum, & cylindrum appoſuerunt, quorum dicitur auctor à *Laertio.*

In Carbonis nummo apponitur clava Herculis deſinens in caduceum.

In Pomponia gente frequentibus Muſarum figuris notantur nummi: Euterpe bifronte Tragœdiæ Præſide; Item Herculis Cythara canentis, Clava interim quieſcente.

Titia gens Pegaſo notabat nummos, ob Titium Poetam inſignem

ejus

ejus familiæ, qui floruit sub Tiberio.

Principis providentissimi sapientia, columna Corinthiaca, cui insidet Noctua; Constantis Imperatoris filii Constantini sapientiæ symbolum, ad columnas reclinentur, hasta, clypeus, galea; perinde atque si arma se submitterent sapientiæ, aut quod sapientiæ debeat esse juncta virtus militaris.

Cap. XVII.

De Symbolis Moralibus Virtutum, & Vitiorum.

IN Herennia gente numismatis aversa frons Æneam habet, qui vehit humeris patrem: in prima verò fronte Virginem, hac Epigraphe: *Pietas.*

Pietatis imago in numismate Pompeji cognomento Pii, Virgo baculum sinistra, dextra porrigens annulum.

Item

Item in ejuſdem nummo duo fratres Catanenſes.

In lecto reclinatum fulmen ſupremi Imperii telum, in nummo Titi clementiæ typus eſt.

In nummo Antonini Philoſophi Clementia pateram tenet, & ſinum pandit, velut aſylum referans oppreſſis. Item in ejuſdem nummo clypeata Pallas tutelare hujus Principis Numen.

In Carthaginenſium nummo Juno Tyria, ſeu Cæleſtis inſidens Leoni ſurſum erecto, dextera fulmen, ſiniſtra haſtam puram tenet, hac Epigraphe: *Indulgentia Auguſti.* Juno Dea tutelaris Carthaginis ponitur pro ipſa civitate. Severus Imperator habitus ut Deus ab Afris ob ejus in eos indulgentiam.

Adtexenda plura non cenſui, ne tædium parerem, tum quia hunc guſtum præbuiſſe ſatis duxi.

Appingendum tamen, nondum liquere quid ſignificent in pleriſque Num-

Nummis Græcis Imperatorum notæ Γ ſeu L inverſæ, & IA, IB, IΓ; an numerum annorum, quibus inierant, gerebantque Magiſtratum Monetales Præſides? ut *Angelonius* (in Trajano p. 103) opinatur, L explicans annum; an verò Imperii? uti vult *Triſtanus*: (Tom. 3. comment. Hiſt. p. 214. in Vaballatho.) Et ſequuti videntur eos, qui Λ divinarunt Λυκάβαντα, id eſt, annum. Eſſe annorum numeri Notam circumductam ſenſit *Caſaubonus* (in Sueton. Auguſt. c. 87.) at *Joſephus Scaliger* (in Chron. Euſebii) putat eſſe numerum Indictionum Julianarum, Hadrianarum, Antoninianarum, Aurelianarum, Conſtantinianarum. Itaque ampliandum. Tantumque Nummographorum, qui fuerunt, ſubtexo indicem, ſervata ſerie litterarum, à quibus initium nominum ducitur.

1. *Angelonus.*
2. *Joannes Annius Viterb.*

3. *An-*

3. *Antonius Augustinus.*
4. *Joannes Camers.*
5. *Guilielmus du Choul.*
6. *Cyriacus Anconit.*
7. *Sebastianus Erizzus.*
8. *Hubertus Goltzius.*
9. *Gorlæus.*
10. *Gualterus.*
11. *Antonius Guevarra.*
12. *Wolfgangus Lazius.*
13. *Pomponius Lætus.*
14. *Claudius Menetrius.*
15. *Adolphus Occo.*
16. *Petavius.*
17. *Antonius le Pois.*
18. *Joannes Pontanus.*
19. *Joannes Sambucus.*
20. *Iosephus Scaliger.*
21. *Gabriel Simeonius.*
22. *Iacobus Strada.*
23. *Octavian. Strada.*
24. *Tristanus Sanctamantius.*
25. *Æneas Vicus.*
26. *Fulvius Ursinus. &c.*

INDEX CAPITUM.

XIV. *De*

FINIS.

B 4-5

